

Deloitte.

Gemeente Aa en Hunze

Accountantsverslag over het jaar geëindigd op 31 december 2016

Audit

STRIKT VERTROUWELIJK

Aan de leden van de gemeenteraad
van de gemeente Aa en Hunze
Postbus 93
9460 AB GIETEN

Datum:
22 juni 2017

Ons kenmerk:
3114461670/2017.021951/MD

Geachte leden van de gemeenteraad,

Hierbij ontvangt u ons accountantsverslag over het boekjaar 2016. Dit verslag bevat de belangrijkste uitkomsten van onze werkzaamheden, waarvan wij denken dat die voor u relevant zijn voor een goed begrip van de jaarrekening 2016, en voor het beoordelen van de financiële positie van uw gemeente.

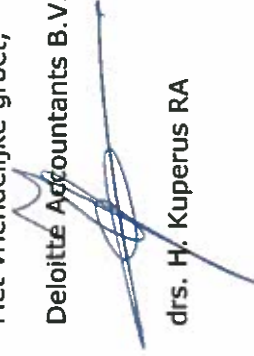
De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college. In overeenstemming met uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2016 gecontroleerd.

Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening van de gemeente Aa en Hunze.

Het verslag van bevindingen is, zoals hiervoor reeds verwoord, bedoeld om u te ondersteunen in de beoordeling van de jaarrekening 2016. De bevindingen en beschouwingen in dit verslag komen voort uit onze controlewerkzaamheden. Wij wijzen u erop dat uw controlerende taak uiteraard verder gaat dan uitsluitend het financieel getinte perspectief vanuit de accountantscontrole.

Met vriendelijke groet,

Deloitte Accountants B.V.

drs. H. Kuperus RA

Inhoudsopgave

-
1. Hoofdpunten van de controle
 2. Geconstateerde fouten en onzekerheden
 3. Grondexploitaties
 4. Voorzieningen
 5. Analyse vermogen en resultaat
 6. Interne beheersing
 7. Vennootschapsbelasting
 8. Overige bevindingen jaarrekeningcontrole

Bijlagen

- A: Niet-gecorrigeerde controleverschillen
- B: Onafhankelijkheidsbevestiging en overige dienstverlening

1. Hoofdpunten van de controle

#01 Verloop van de controle

De jaarrekeningcontrole is uitgevoerd zoals overeengekomen in de opdrachtbevestiging van 21 december 2016. In het najaar van 2016 voerden wij een interim-controle uit en in het voorjaar 2017 de controle gericht op de jaarrekening zelf.

De uitgevoerde werkzaamheden hebben geresulteerd in een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2016. Deze controleverklaring zullen wij u 22 juni a.s. separaat toezenden.

#02 Reikwijdte van de controle

Met de opdrachtbevestiging van 21 december 2016 heeft u ons de opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2016. De reikwijdte van onze controle staat hierin omschreven. Er is gedurende het verloop van de controle over 2016 op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle. Tijdens de uitvoering van de oorspronkelijke controleplanning hebben zich geen wijzigingen van materieel belang in de reikwijdte voorgedaan. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2016 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

#03 Vermogen en resultaat

Het gerealiseerd resultaat (i.e. het resultaat na mutaties in de reserves) bedraagt € 3,7 miljoen versus een begroot resultaat (na wijziging) van € 0. In hoofdstuk 5 gaan wij nader in op het resultaat en de ontwikkeling van het vermogen.

#04 Onafhankelijkheid

- Deloitte Accountants B.V. is onafhankelijk van de gemeente Aa en Hunze en voor zover wij weten heeft zich geen inbreuk voorgedaan op de van toepassing zijnde regels en het beleid ten aanzien van onafhankelijkheid.
- Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de member firms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectieve zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente Aa en Hunze, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.
- Bijlage B bevat een nadere uiteenzetting van onze onafhankelijkheid.

1. Hoofdpunten van de controle (vervolg)

#05 Sociaal Domein

Net als voorgaand jaar zijn er fouten en onzekerheden geconstateerd ten aanzien van het sociaal domein.

De fouten en onzekerheden die geconstateerd zijn in de verantwoording van de lasten die gerelateerd zijn aan het sociaal domein zijn deels het gevolg van het ontbreken van verantwoordingsinformatie van partijen waar de gemeente mee samenwerkt. Net als vorig jaar betreft dit voor een groot deel de informatie die verstrekt dient te worden door de Sociale Verzekeringsbank (SVB), de partij die verantwoordelijk is voor het verstrekken van de persoonsgebonden budgetten.

Naast de kwestie rondom het SVB is de gemeente Aa en Hunze in 2016 geconfronteerd met de faillissementen van twee grote Wmo-zorgaanbieders, waardoor het niet mogelijk was om deugdelijke verantwoordingsinformatie te verkrijgen van deze aanbieders.

In hoofdstuk 2 gaan we nader in op het sociaal domein.

1. Hoofdpunten van de controle (vervolg)

#06 Grondexploitaties

De gemeente Aa en Hunze heeft de grondexploitaties geactualiseerd. De uitgangspunten voor deze actualisatie zijn door ons beoordeeld: zijn deze toetsbaar en aanvaardbaar?

De waarde van de balanspost voorraden per eind 2016 in de balans van de gemeente Aa en Hunze bedraagt € 9,6 miljoen.
De boekwaarde van de in exploitatie genomen gronden is als volgt opgebouwd:

	Boekwaarde 31-12-2016	Geraamde eindwaarde	M2 te verkopen	Looptijd
Nooitgedacht	8.685.678	845.063	101.563	2024
Bloemakkers	2.138.339	29.144	62.303	2026
SWS Oostermoer	215.802	-	3.396	2021
Eext Noord Oost	80.112	158.917	2.944	2018
Gasteren	179.759	342.803	5.169	2025
Totaal	11.299.690	1.375.927	175.375	

De (waarde van de) voorraad gronden is ten opzichte van 2015 met € 1.666.000 gestegen. Deze mutaties betreffen de gemaakte kosten van € 882.000, gerealiseerde verkopen van € 930.000 en een vrijval van voorziening van € 1,7 miljoen.

Onze conclusie is dat wij kunnen instemmen met de schattingen die door het college zijn gemaakt bij de actualisatie van de complexen en daarmee ook met de uitkomsten van deze actualisatie. In hoofdstuk 3 gaan wij nader in op de controle alsmede de uitkomsten daarvan inzake de grondexploitaties.

1. Hoofdpunten van de controle (vervolg)

#07 Voorzieningen

Toereikendheid van voorzieningen, zoals opgenomen in de jaarrekening, is een belangrijk toetspunt in onze controle. Voorgaand jaar hebben wij u in ons accountsverslag gerapporteerd over het feit dat de onderhoudsvoorzieningen onvoldoende onderbouwd waren met actuele onderhoudsplannen. Door inzet van de gemeente hebben wij dit jaar vast kunnen dat de gevormde voorzieningen voldoen aan de eisen en voorwaarden die de verslagingswetgeving (BBV) daaraan stelt.

In hoofdstuk 4 gaan wij nader in op de controle van de voorzieningen.

#08 Goedkeurings- en rapporteringstolerantie

De materialiteit bij de planning en uitvoering van de jaarrekeningcontrole 2016 was € 670.000 (2015: € 760.000). Deze materialiteit vloeit voort uit het door de gemeenteraad vastgestelde controleprotocol, hetgeen voldoet aan de wettelijk voorgeschreven minimumvereisten.

Goedkeuringstoleranties	
Fouten	1% van de totale lasten
Onzekerheden	3% van de totale lasten
Rapporteringstoleranties	
Fouten	10% van de goedkeuringstoleranties
Onzekerheden	10% van de goedkeuringstoleranties

De rapporteringstolerantie is door uw raad gesteld op 10% van de goedkeuringstolerantie. Wij hebben er in dit verslag voor gekozen om een lagere rapporteringstolerantie te hanteren, ten aanzien van het informeren van de raad over eventuele geconstateerde afwijkingen en hoe daarmee is omgegaan. Vanuit onze controlerichtlijnen is het verplicht om eventuele niet-gecorrigeerde fouten en eventuele onzekerheden boven een bepaalde grens (5% van de goedkeuringstolerantie) te communiceren.

2. Geconstateerde fouten en onzekerheden

#01 Bevindingen sociaal domein

Het college van de gemeente Aa en Hunze is verantwoordelijk voor het opstellen van de jaarrekening. Bij het sociaal domein is de gemeente echter afhankelijk van diverse partijen, zoals de Penvoerder Financiën, de Sociale Verzekeringsbank (SVB) en tal van zorgaanbieders. Om verantwoording af te kunnen leggen over de lasten die samenhangen met het sociaal domein is de gemeente daarom afhankelijk van het verkrijgen van betrouwbare verantwoordingsinformatie van deze partijen. Deze verantwoordingsinformatie is, ondanks de inspanningen van de gemeente, slechts ten dele verkregen. Dit uit zich in de volgende bevindingen:

Onzekerheden rondom de verstrekking van de persoonsgebonden budgetten (PGB's):

Net als in voorgaand jaar blijkt uit de controleverklaring die door de accountant van het SVB is afgegeven, dat er geen zekerheid kan worden verkregen omtrent de geleverde zorg in de vorm van PGB's. Om deze reden is het volledige bedrag van de door de SVB aan zorgaanbieders betaalde kosten voor inwoners van de gemeente Aa en Hunze in 2016 wederom als onzekerheid in de controle aangemerkt. De onzekerheid bedraagt € 904.000.

Verantwoordingsinformatie Penvoerder Financiën

De uitvoering van de Jeugdzorg wordt in opdracht van de Drentse gemeenten uitgevoerd door de gemeente Emmen, die daarmee als penvoerder opereert. Uit de jaarverantwoording 2016 blijken geen fouten en onzekerheden die de rapporteringstolerantie te boven gaan.

Verantwoordingsinformatie zorgaanbieders Wmo:

Een aantal zorgaanbieders heeft geen verantwoordingsinformatie aangeleverd aan de gemeenten. Hierdoor ontstaat een onzekerheid van € 343.000. Het ontbreken van deze verantwoordingsinformatie wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de faillissementen van twee grote zorgaanbieders.

Conclusie

He totaalbedrag aan onzekerheden gerelateerd aan de verantwoorde lasten inzake het sociaal domein bedraagt € 1.247.000, welke wij hebben meegewogen ons oordeel. De fouten en onzekerheden kunnen, gezien hun aard, niet gecorrigeerd danwel weggenomen worden.

2. Geconstateerde fouten en onzekerheden

#02 Bevindingen EU-aanbesteden

Bij de accountantscontrole over 2015 is een fout geconstateerd omtrent de naleving van Europese aanbestedingsregels. De conclusie over 2016 is dat de gemeente deze regels ook in 2016 niet geheel heeft nageleefd.

Wij hebben de interne controles die de gemeente uitvoert om vast te stellen of de gemeente voldoet aan de Europese Aanbestedingsvoorschriften beoordeeld. Wij hebben hierbij vastgesteld dat de interne controlewerkzaamheden met voldoende diepgang worden uitgevoerd. Daarnaast is de documentatie van de interne controlewerkzaamheden adequaat, en blijkt uit de uitgevoerde controlewerkzaamheden voldoende kennis en kunde van de wet- en regelgeving.

Voor het jaar 2016 stellen wij vast dat ten aanzien van een opdracht inzake het inkopen van brandstof niet is voldaan aan de Europese Aanbestedingsvoorschriften. Het betreft een onrechtmatigheidsfout van € 97.000. Overigens heeft de gemeente eind 2016 een Europese aanbesteding uitgevoerd voor brandstof, waar slechts één partij (de huidige partij) op heeft ingeschreven. Daarmee is deze fout met ingang van 2017 niet langer van toepassing. De fout heeft betrekking op de periode in 2016 waarin nog niet Europees aanbesteed was.

3. Grondexploitaties

#01 Bouwgrond in exploitatie

De grondexploitaties worden jaarlijks geanalyseerd. Hierbij worden de afwijkingen van de planning beoordeeld en vertaald naar de mogelijke financiële gevolgen voor de uitkomsten van de grondexploitatie. Waar noodzakelijk wordt de grondexploitatie herzien en wordt deze actualisatie u ook afzonderlijk voor besluitvorming aangeboden. Omdat de actualisatie ook een bijstelling van de kredieten (budgetrecht) kan inhouden, is het van belang de voorgestelde aanpassingen kritisch te beoordelen.

Wij zijn van mening dat de actualisaties zorgvuldig en correct hebben plaatsgevonden. De uitgangspunten zijn goed onderbouwd en wij kunnen daarom instemmen met de uitkomsten, mits deze goed vertaald zijn naar de jaarrekening. Over de doorvertaling van de uitkomsten van de actualisatie van het complex "Nooitgedacht" naar de jaarrekening is tijdens de controle discussie ontstaan met het management. Uit de actualisatie van Nooitgedacht blijkt dat er sprake is van een getroffen verliesvoorziening van € 1.713.605.

Uit de zorgvuldig opgestelde actualisatie blijkt dat Nooitgedacht een eindwaarde kent van ca. € 300.000 positief. Er is dus geen reden om een voorziening te treffen. Juist niet, omdat gebleken is dat de vastgoedmarkt aantrekt. Daarom hebben wij er op aangedrongen de gehele voorziening ad € 1.713.605 te laten vrijvallen in 2016. De gemeente heeft dit naderhand correct verwerkt in de jaarstukken.

4. Voorzieningen

#01 Voorzieningen

Wij hebben beoordeeld of de voorzieningen van de gemeente Aa en Hunze toereikend zijn. Daarbij hebben we specifiek beoordeeld of de gevormde voorzieningen voldoen aan de eisen en voorwaarden van het BBV. In artikel 44 van het BBV is opgenomen dat voorzieningen (alleen) gevormd mogen worden voor:

1. Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.
2. Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.
3. Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
4. Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.

Overigens geldt dat altijd voldoende onderbouwing aanwezig dient te zijn alvorens een voorziening gevormd mag worden. Deze voorwaarden van het BBV zijn ook, terecht, opgenomen in de waarderingsgrondslagen van de gemeente.

Uit onze controlewerkzaamheden blijken geen bijzonderheden. Over 2015 is gebleken dat de onderbouwing van (met name) de onderhoudsvoorzieningen verbeterd kon worden. Het is goed om te constateren dat deze bevinding aanleiding is geweest voor de gemeente om de onderbouwingen uit te breiden en aan te scherpen. De gemeente heeft over 2016 deugdelijke onderbouwingen aangeleverd voor de gevormde voorzieningen waardoor wij hebben kunnen concluderen dat de gevormde voorzieningen volledig en toereikend zijn verantwoord in de jaarrekening.

5. Analyse vermogen en resultaat

01 Vermogen en resultaat

Het BBV kent een duidelijk onderscheid tussen resultaatbepaling (het gerealiseerde saldo van baten en lasten) en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. De gemeente mag geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren.

Om het resultaat van de jaarrekening goed te kunnen begrijpen, is het van belang dat u inzicht heeft in wat het effect op de reserves van uw gemeente is geweest.

Resultaat 2016	
De totale baten van uw gemeente over 2016 bedragen:	61.746.000
De totale lasten van uw gemeente over 2016 bedragen:	57.992.000
Het resultaat bedraagt dan (<i>saldo baten en lasten programma's</i>):	3.754.000
Gedurende het jaar heeft u reeds voor diverse zaken besloten gelden te reserveren. Deze gelden zijn in de reserves gestort:	-9.051.000
Tevens hebt u besloten tot het dekken van diverse uitgaven uit de reserves. Over 2016 betreft dit:	8.948.000
Per saldo gedurende het jaar gelden onttrokken (minder onttrokken aan de reserves dan er in gestort):	-103.000
Gerealiseerd resultaat	3.651.000

De reserves van uw gemeente zijn in 2016 met een bedrag van € 3,8 miljoen toegenomen. Dit komt overeen met het saldo van baten en lasten zoals dat is verantwoord in de programmarekening.

Het gerealiseerd resultaat bedraagt € 3,7 miljoen voordelig. In dit resultaat is rekening gehouden met de door de raad in 2016 genomen besluiten om bedragen uit de reserves beschikbaar te stellen, dan wel bedragen al toe te voegen aan de reserves (per saldo was een onttrekking van € 3,5 miljoen begroot terwijl per saldo een storting van € 103.000 is gerealiseerd. Uit het resultaatbestemmingsvoorstel in de jaarstukken blijkt dat uiteindelijk € 529.000 van dit resultaat, na goedkeuring door de raad, zal worden toegevoegd aan de Vrije Algemene Reserve (VAR).

7. Interne beheersing

#01 Samenvatting bevindingen interim-controle 2016

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in december 2016 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de bedrijfsvoering binnen de gemeente met name de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens. Onze bevindingen, voortvloeiend uit de interim-controle, zijn vastgelegd in de managementletter d.d. 22 februari 2017.

De kwalificatie van het proces vindt plaats door middel van kleuren. De betekenis van de kleuren is als volgt:

	Het proces is gezien de omvang en activiteiten van de organisatie op een passende wijze ingericht. Er is geen noodzaak tot het doorvoeren van verbeteringen in het kader van de jaarrekeningcontrole.
	Het proces bevat een aantal aandachtspunten. Voor de jaarrekeningcontrole zullen wij door middel van aanvullende controlewerkzaamheden voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen. Voor de komende jaren adviseren wij u deze processen verder te ontwikkelen.
	Dit proces is onvoldoende ingericht en verdient op korte termijn prioriteit van uw organisatie.
	Proces is niet beoordeeld.

6. Interne beheersing (slot)

#01 Samenvatting bevindingen interim-controle 2016 (vervolg)

Proces	Status 2016	Status 2015
Tussentijdse informatievoorziening		
Financiële administratie		
Belastingen en heffingen		
Personele kosten		
Inkoop, factuurbehandeling en betalingen		
Subsidie		
Grondexploitaties		
Participatie		
Wmo		
Jeugdzorg		

In het hiernaast opgenomen schema geven wij een samenvattend overzicht van de uitkomsten van de interim-controle. Per proces wordt middels een kleurscore een indicatie gegeven van de effectiviteit van de onderzochte maatregelen.

Vorig jaar waren de kleurscores van de processen Wmo en Jeugdzorg rood vanwege de intrede van decentralisaties. Het proces grondexploitatie is vorig jaar niet expliciet opgenomen in onze managementletter.

Uit het overzicht van de kleurscores blijkt dat een aantal processen ten opzichte van voorgaand jaar een verbetering vertoont. Daarnaast is er geen sprake van 'rode bolletjes' en daarmee zijn er dus geen urgente aandachtspunten. Een mooie constatering.

Voor onze specifieke bevindingen en overige aanbevelingen verwijzen wij u naar de managementletter d.d. 22 februari 2017.

7. Vennootschapsbelasting

#01 Vennootschapsbelasting

Met ingang van 2016 vallen gemeenten (voor bepaalde activiteiten onder bepaalde voorwaarden) onder de werking van de Wet op de vennootschapsbelasting (Vpb). Deze wijziging is ingevoerd om publiekrechtelijke lichamen op dezelfde wijze te behandelen als private organisaties. Uw gemeente heeft de activiteiten geïnventariseerd die (mogelijk) belastingplichtig worden als gevolg van de invoering van de vennootschapsbelasting.

Vervolgens heeft de gemeente deze activiteiten nader geanalyseerd, waarbij de gemeente gemotiveerd heeft aangegeven of, en in welke mate, de vennootschapsbelasting van toepassing is. De last over 2016 is voornamelijk bepaald op nihil.

De last vennootschapsbelasting in de jaarrekening is bepaald met inachtneming van de rekenmethodiek die door de Samenwerking Vennootschapsbelasting Lokale Overheden (SVLO) is aangedragen. De toepassing van deze handreiking leidt in de praktijk tot een aantal discussies tussen fiscalisten en de Belastingdienst, waardoor de uitkomsten hiervan niet zonder meer duidelijk zijn.

De gemeente heeft afstemming gezocht met de Belastingdienst en formeel uitstel aangevraagd, maar pas op het moment wanneer de definitieve aanslag wordt vastgesteld zal blijken of en in hoeverre de fiscus de door de gemeente gevolgde standpunten overneemt. Om die reden kan de in de jaarrekening bepaalde belastinglast achteraf nog aan verandering onderhevig zijn.

8. Overige bevindingen controle jaarrekening

#01 Wijziging in verslaggevingsvoorschriften en overige wet- en regelgeving

In de jaarrekening 2016 zijn geen stelsel- of schattingswijzigingen verwerkt. De vergelijkende cijfers 2015 in de jaarrekening 2016 zijn gelijk aan de vastgestelde jaarrekening 2015.

In 2016 heeft zich een aantal wijzigingen in de verslaggevingsvoorschriften voorgedaan. Tevens zijn er wijzigingen doorgevoerd in de Europese Aanbestedingsvoorschriften en is met ingang van 2016 de vennootschapsbelasting bij gemeenten ingevoerd. Wij hebben tijdens onze jaarrekeningcontrole gecontroleerd of en vastgesteld dat de gemeente deze wijzigingen goed heeft opgepakt en, waar nodig, juist verwerkt in de jaarrekening.

#02 Bevestigingen van het college

Wij hebben van het college een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

#03 Meningsverschillen met management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management noch het college geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door de medewerkers en het college van uw gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

#04 Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is in werking getreden met ingang van 1 januari 2013. De WNT regelt niet alleen de openbaarmaking van topinkomens in de publieke en semipublieke sector, maar stelt ook maxima aan de hoogte van de bezoldiging van topfunctionarissen en tevens aan de ontslagvergoedingen. Met ingang van 1 januari 2013 is bij wet vastgelegd dat rechtspersonen of organisaties die volledig of in aanzienlijke mate uit publieke middelen zijn gefinancierd, beloningen van topfunctionarissen openbaar dienen te maken, ook als deze de in de wet gestelde maximale bezoldiging van € 179.000 niet te boven gaan. Daarnaast dient u het salaris openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000.

Uit de werkzaamheden blijkt dat in 2016 voor de topfunctionarissen (gemeentesecretaris en griffier) en overige medewerkers geen sprake van een overschrijding van de grensbedragen en dat de WNT juist is verantwoord in de jaarstukken.

8. Overige bevindingen controle jaarrekening (vervolg)

#05 Single Information Single Audit (SiSa-Bijlage)

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien een zevental documenten aan het CBS te leveren. De SiSa-bijlage die opgenomen is in de jaarrekening, is opgesteld door de gemeente. Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2016. Hierbij stellen wij de juistheid van de gegevens in de SiSa-bijlage vast. Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien een "0" is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze terecht is ingevuld. U heeft dit aan ons bevestigd.

In het kader van de totstandkoming van de SiSa-bijlage merken wij nog het volgende op. Bij de meest recente review van de Audit Dienst Rijk (ADR) van de accountantscontrole van de SiSa-bijlagen 2015 (de zogenaamde single review) hebben wij gemerkt dat deze dienst (zeer) kritisch is op de kwaliteit van de aangeleverde SiSa-bijlagen door de gemeenten en de hierop uitgevoerde accountantscontroles.

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2016 in het kader van SiSa zijn verantwoord. Wij doen dit met een tabel, die wij ook opnemen als er geen fouten of onzekerheden geconstateerd zijn. Per regeling is hierin aangegeven of, en zo ja welke, financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

8. Overige bevindingen controle jaarrekening (vervolg)

#05 Single Information Single Audit (SiSa-Bijlage/ Vervolg)

Nr.	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in Euro's	Toelichting fout/onzekerheid
OCW D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2017 OAB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
I&M E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2016	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
SZW G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet totaal 2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeentedeel 2016	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
SZW G3A	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) totaal 2015	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
DRE 2C	Verkeer en vervoer	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Totaal	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

8. Overige bevindingen controle jaarrekening (vervolg)

06 Frauderisicoanalyse

Als onderdeel van onze controle en opvolging van communicaties over voorgaand boekjaar hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude, in de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college daarbij hanteert, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de gemeenteraad.

Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's en voorbeelden gegeven van de manier waarop men deze beheerst. De gemeente Aa en Hunze beschikt niet over een frauderisicoanalyse maar er zijn wel maatregelen getroffen om fraude zo veel mogelijk te voorkomen, dan wel te ontdekken. Voorbeelden van die maatregelen zijn functiescheiding, de verbijzonderde interne controle die plaatsvindt en de regeling Klokkenluiders 2004 van de gemeente Aa en Hunze. Verder zijn er preventieve maatregelen die worden toegepast, bijvoorbeeld de regeling budgethouders, het gemeentelijke Inkoop- en aanbestedingsbeleid en waardering van de grondexploitaties (onafhankelijke taxateurs), etc. Er wordt dus ingezet op voorkoming van fraude maar er wordt niet expliciet periodiek over gerapporteerd. We hebben afgesproken met het college dat over 2017 een frauderisico-analyse wordt opgesteld.

#07 Fraude als onderdeel van de accountantscontrole

In Nederland is de accountant wettelijk verplicht om alle ontdekte fraudegevallen te rapporteren aan het management van de organisatie. Wij merken op dat onze controle niet specifiek is ingericht op het ontdekken van fraude. De accountant is wel verantwoordelijk voor het betrekken van frauderisico's in de planning en uitvoering van zijn controleopdracht.

Wij hebben een fraudediscussie gevoerd met het controleteam en met het management van de gemeente Aa en Hunze, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de vermoedens van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken.

Van het management hebben wij de bevestiging ontvangen dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd waarbij het management of de werknemers zijn betrokken die een belangrijke rol spelen bij de maatregelen van interne beheersing, of anderen in het geval dat de fraude van materieel belang kan zijn voor de jaarrekening.

Tevens hebben wij zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die erop gericht waren om het risico van het 'omzeilen' van de interne beheersingsmaatregelen door het management te detecteren. Wij hebben specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen en schattingen en hebben significante en ongebruikelijke transacties met behulp van gegevensanalyses onderzocht.

Hoewel wij een kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, willen wij opmerken dat onze controle niet specifiek is gericht op het ontdekken hiervan. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2016 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

8. Overige bevindingen controle jaarrekening (vervolg)

#08 Begrotingsrechtmatigheid

De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet. Deze normen dient de gemeenteraad zelf nader in te vullen en te concretiseren. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet. Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat het college belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig meldt aan de gemeenteraad, zodat de gemeenteraad hierover tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat het college inbreuk maakt op het budgetrecht van de gemeenteraad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota Rechtmatigheid 2016 van de Commissie BBV. Een overschrijding van de begroting is altijd onrechtmatig, maar hoeft door de accountant niet in alle gevallen te worden meegewogen in zijn oordeel. Essentieel is dat de raad nadere regels kan stellen wanneer kostenoverschrijdingen die zijn gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten (1), kostenoverschrijdingen passend binnen het beleid (2) en kostenoverschrijdingen bij openeinde-regelingen (3) moeten meewegen bij het oordeel van de accountant. In die gevallen dat de gemeenteraad geen nader beleid stelt, geldt het uitgangspunt dat de accountant deze kostenoverschrijdingen niet betreft bij de beslissing of hij al dan niet een goedkeurend rechtmatigheidsoordeel kan afgeven.

Daarnaast moet de accountant deze kostenoverschrijdingen – waarvan het college in de jaarrekening moet aangeven dat de raad deze nog dient te autoriseren – in het verslag van bevindingen aan de orde stellen. Extra lasten die zijn gemaakt omdat extra opbrengsten daarvoor de ruimte bieden, terwijl deze extra lasten niet direct zijn gerelateerd aan de extra opbrengsten en waarbij de raad nog geen besluit heeft genomen over de aanwending van deze extra opbrengsten, zijn onrechtmatig.

8. Overige bevindingen controle jaarrekening (vervolg)

#08 Begrotingsrechtmatigheid (vervolg)

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid kijkt de accountant naar de lastenoverschrijdingen per programma. Op diverse programma's (inclusief algemene inkomsten en uitgaven) zijn begrotingsoverschrijdingen op de lasten te constateren. Deze zijn in te delen in de onderstaande categorieën, zoals genoemd in de kadernota van de Commissie BBV.

Latenoverschrijding programma	Begrotingafwijking	Onrechtmatig, telt niet mee	Onrechtmatig, telt wel mee
Programma 1 Bestuur € 85.000	Deze overschrijding kent diverse oorzaken. Enerzijds betreft het een nadelig saldo kostenplaatsen, groot € 64.000. Anderzijds betreft het diverse overschrijdingen die niet eerder	V	
Programma 10 Gemeentelijke afvaltaken € 330.000	Deze overschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere lasten in verband met de gescheiden inzameling van PMD als gevolg van nascheiding, transport en vermarkting.	V	
Programma 16 Financien en bedrijfsvoering € 224.000	Deze overschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere lasten in verband met de belastingsamenwerking met de gemeenten Assen en Tynaarlo. Hierdoor is er extra geïnvesteerd	V	

De overschrijdingen zijn goed herkenbaar in de jaarrekening opgenomen.

8. Overige bevindingen controle jaarrekening (slot)

#09 Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen, die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretendieren.

Vanwege het ontbreken van een volledige IT-audit over 2016 hebben wij voor de jaarrekeningcontrole 'om de computer heen' gecontroleerd, wat betekent dat wij een primair gegevensgerichte controleaanpak hebben gehanteerd en daarbij onder andere de informatie uit de geautomatiseerde systemen hebben getoetst met brondocumenten zoals facturen en overeenkomsten. Uit de door ons uitgevoerde gegevensgerichte werkzaamheden zijn geen bijzonderheden gebleken voor de geautomatiseerde gegevensverwerking waarop wij u via deze rapportage willen attenderen.

Bijlagen

Bijlage A – Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Overzicht van niet-gecorrigeerde controleverschillen

Aard van de fouten	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	€ 52.680	€ 52.680
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode		
Fout inzake niet EU -aangeboden	€ 97.000	n.v.t.
Totaal fouten	C 149.680	C 52.680
Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
PGB's	€ 904.000	€ 904.000
Zorg in Natura Jeugdzorg	€ 0	€ 0
Zorg in Natura WMO	€ 343.000	€ 343.000
Totaal onzekerheden	C 1.247.000	C 1.247.000

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college bevestigt dat geen sprake is van niet-gecorrigeerde fouten die, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening materieel (kunnen) zijn.

N.B. De foutenevaluatie wordt, indien nodig, na afronding van de controle nog aangevuld.

Bijlage B – Onafhankelijkheidsbevestiging en overige dienstverlening

Bevestiging onafhankelijkheid

In overeenstemming met de Nederlandse Corporate Governance Code dient de externe accountant mogelijke conflicten met betrekking tot zijn onafhankelijkheid, zowel in wezen als in schijn, onder de aandacht te brengen van het college en de gemeenteraad.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Aa en Hunze in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om onze onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Het stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen. Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke training inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.

- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreiging voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde onafhankelijkheidsevaluatie) wordt in het dossier opgenomen.

- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een audit commissie of algemeen bestuur, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdschap of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om de bedreiging weg te nemen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken welke aan u gerapporteerd dienen te worden.

Bijlage B – Onafhankelijkheidsbevestiging en overige dienstverlening (vervolg)

Overzicht van overige Dienstverlening

Aanvullende Dienstverlening	
N.v.t.	

Deloitte Accountants B.V.

Eemsgolaan 15
9727 DW Groningen
Postbus 980
9700 AZ Groningen
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9870
www.deloitte.nl

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu, a UK Private Company limited by guarantee, and its network of member firms. Neither Deloitte Touche Tohmatsu nor any of its member firms has any liability for each other's acts or omissions. Each of the member firms is a separate and independent legal entity operating under the names of 'Deloitte', 'Deloitte & Touche', 'Deloitte Touche Tohmatsu', or other related names.

The 'General Terms and Conditions for Services Deloitte Netherlands, January 2014' registered at the Chamber of Commerce under number 24362837 apply to all engagements under which Deloitte performs services. Deloitte Accountants B.V. is registered with the Trade Register of the Chamber of Commerce and Industry in Rotterdam number 24362853.

© 2016 Deloitte Accountants BV. All rights reserved.
Member van Deloitte Touche Tohmatsu Limited